

Az egyház és az iskolák

Folytatva századunk első felének Budaörsét ismertető sorozatunkat, elérkeztünk az egyház, valamint az iskolák bemutatásához.

A római katolikus egyház plébánosa a templom történetével is behatóan foglalkozó dr. Aubermann Miklós volt. Káplánként működtek mellette Szauder Károly és Niedermann István. Az akkori kántor, Clementis László emlékét ma már utcanév őrzi.

A római katolikus elemi iskola alapítását az 1700-as évek végén, Mária Terézia korában gondolták ki. Valamivel korábban is tanultak a gyerekek Budaörsön, nem is beszélve a közepkori Őrs falubeli egyházi iskoláról. Századunk első felében ennek az intézménynek kilenc tanterme volt, és tíz tanító plántálta a tudást a tanulók fejébe. Igazgatója Szakály Mátyás volt, kiről szintén utcát neveztek el.

Az igazgató úr középiskoláit Budapesten, a tanítóképzőt Csurgón végezte 1909-ben. Pályáját Drávaszenttamáson kezdte, 1913-ban, 1927-től igazgatta a budaörsi iskolát. Munkáját segítették Wolyatsek József, Zipserné Wolyatsek Laura, Mayer Lipót, Lantos Zoltán, Pricha Géza, Gubaics Ferenc, Schmidt Antal, Bató Géza és Bognár József tanítók.

A községben működött római katolikus leányiskola és óvoda. Itt Paulini Szt. Vincéről nevezett irtalmasnővérek oktatták a tanulókat. Főnöknőjük Frost Filoména volt.

Budaörsön működött az Erzsébet királyné Árvaház is, 1900-ban alapította a Nagypénteki Református Társaság. Az adatok szerint ekkor 68 gyermek élt itt. Az intézménynek hat osztályú elemi és ismétlő iskolája volt.

Az árvaház igazgatója akkoriban Glockner Konrád, ki középiskoláit Szekszárdon, a tanítóképzőt Pápán végezte. Tanítói pályáját Mórágyon kezdte, és 1929 óta volt igazgatója az intézetnek. 1917-ben bevonult a 44. gyalogezredhez, olasz fronton harcolt, 1916-ban olasz fogságba esett, ahonnan 1919-ben tért haza. Kis és nagy ezüst vitézségi érem tulajdonosa volt.

A továbbiakban a városban működő egyesületekkel ismertetjük meg az olvasót.

Először is működött az Önkéntes Tűzoltó Egyesület, melynek parancsnokát Bencze Andrásban tisztelgették a budaörsiek.

Az Ipartestület 1924-ben alakult, tagjainak száma akkoriban 164 fő. Elnökök Frank János, Pozik Károly és Hübner Andre voltak.

Működött továbbá Iparegyesület, mely 1925-ben alakult. Ezt az Ipartestület vezetője alapította. Tagjainak száma 70 fő volt. Külön italmérségi engedéllyel rendelkezett. Az elnöki tisztelet itt Geszler József töltötte be, ki kötöttcipő-készítő szakmát tanult Bicskén. 1907-ben szabadult fel, 18 esztendeig Vácott dolgozott. 1917 óta volt önálló Budaörsön. Az Iparegyesületnek alakulásától elnöke. Ezenkívül fontos szerepet töltött be a Hitelszövetkezethetnél is, hisz annak felügyelő bizottságában is tagságot viselt. 1915-ben bevonult a 32. gyalogezredhez, orosz fronton harcolt, megsebesült, 25%-os rokkant lett. Kis ezüst vitézségi érdemrenddel tüntették ki.

Működött még a Temetkezési egyesület. Ez 1890-ben alakult. Óriási taglétszámú volt, hiszen 5600 embert tömörített. Nem csoda ha az egyesület a saját házában működött. Elnöke Ébner Mátyás, titkára Wolyatsek József volt.

Működött még itt ekkoriban a Budaörsi Szőlőtermelők Egyesülete. Ennek elnöke Bencze András, ki mint tűzoltóparancsnok már ismert előttünk.

Nyilván más céllal szerveződött a Sashegy-vidéki Szőlősgazdák Egyesülete, melynek elnöke ugyancsak Bencze András volt.

Említést érdemel még a helyi Levente Egyesület, melyet Kuba József irányított.

A budaörsi Keresztény Munkásegyletet, Szauder Károly vezette.

Végül említsük meg a ma is működő Lyra Dalkör elődjét, a Lyra Ifjúsági Dalkört, a kántorként már ismert Clementis László vezetésével.

Filipszky István